

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

У статті обґрунтовано роль інформаційної системи, показано, що вона має забезпечити підтримку основних (первинних) та допоміжних процесів управління підприємством.

Проаналізовано класифікацію інформації, яку використовують в управлінні за різними ознаками; висвітлено процес обміну інформацією, що відбувається у процесі нарад, зібрань, зустрічей, бесід, переговорів, прийому відвідувачів, складання і читання різноманітних документів. Запропоновано один із способів покращення управління за допомогою інформаційних систем.

Analyzed the classification of the information used by management on various grounds; covers the exchange of information that occurs during meetings, meetings, meetings, discussions, negotiations, receiving visitors, drawing and reading various documents. A one way of improving governance through information systems.

Ключові слова: інформація, інформаційні системи, підприємство, інформаційні потоки, обліково-аналітична інформація.

Keywords: information, information systems, enterprise information flow, accounting and analytical information.

Постанова проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Система управління підприємством функціонує на базі інформації про стан об'єкта (матеріальні, трудові, фінансові ресурси, готова продукція, економічні та фінансові результати) відповідно до наміченої мети (забезпечити випуск необхідної продукції). Керування здійснюють шляхом подачі управлінського впливу (план випуску продукції) з урахуванням зворотного зв'язку – поточного стану керованої системи (виробництва) і зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Проблеми функціонування та розвитку інформаційної системи на підприємстві доволі широко відображені у чк зарубіжній, так і вітчизняній економічній літературі. Зокрема у працях: А. Анісімова, Т. Кортеева, О. Орлова, А. Серенок, Н. Ткаченка, О. Шаповал та ін. Однак невирішеними залишаються питання, стосовно впровадження нових форм інформаційного забезпечення системи управління персоналом підприємства.

Метою статті є дослідити можливості удосконалення інформаційного забезпечення системи управління персоналом підприємства, з метою покращення роботи з кадрами.

Постановка завдання. На підставі аналізу інформаційного забезпечення системи управління персоналом підприємства дослідити види інформації, функції, що використовують на підприємстві, ступінь застосування інформаційного забезпечення, що допоможе підвищити ефективність роботи підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформація має низку характерних особливостей таких, як корисність, вірогідність, однозначність, періодичність, надмірність. Для ефективного функціонування системи управління важливе значення має своєчасність надходження інформації та безперервність і систематичність. Інформаційна система повинна забезпечити підтримку основних (первинних) процесів управління підприємством, допоміжних (вторинних) процесів у таких спеціалізованих функціональних ділянках: виробничій, інженерній, фінансовій, бухгалтерській, маркетинговій, кадровій та зовнішньо-інформаційній.

Інформацію, що використовують в управлінні, класифікують за різними ознаками [1; 2]:

- за формою відображення – візуальна (графіки, таблиці, табло), аудіоінформація (сприймається на слух завдяки звукозапису), аудіовізуальна (поєднує інформацію у формі зображення і звуку);
- за формою подання – цифрова, буквенна та кодована;
- за порядком виникнення – первинна і похідна;
- за характером носіїв інформації – документована і недOCUMENTована;
- за призначенням – директивна (розпорядча), звітна і довідково-нормативна;
- за напрямом руху – вхідна й вихідна;
- за стабільністю – умовно-перемінна та умовно-постійна;
- за способом відображення – текстова (алфавітна, алфавітно-цифрова) і графічна (креслення, діаграми, схеми, графіки);
- за способом опрацювання – що піддається і що не піддається механізованому опрацюванню.

Залежно від функції, яку виконує інформація в управлінському циклі, вона буває *розпорядчою, зворотного зв'язку, запам'ятовуючою*. Економічна інформація поділяється за такими основними ознаками: функціями управління (*планово-облікова, нормативно-довідкова, звітно-статистична*); рівнем управління (*вхідна і вихідна*).

Одною з найважливіших цілей створення інформаційних систем управління є забезпечення комплексного скоординованого автоматизованого виконання розрахункових, проектних та обліково-інформаційних робіт, які виникають у функціонально-організаційних системах підприємства.

Дослідження показують, що від 50 до 90% робочого часу сучасний менеджер витрачає на обмін інформацією, що відбувається у процесі нарад, зібрань, зустрічей, бесід, переговорів, прийому відвідувачів, складання і читання різноманітних документів. І це – життєва необхідність, оскільки інформація сьогодні перетворилася в найважливіший ресурс соціально-економічного, технічного, технологічного розвитку будь-якої організації. У таких умовах володіння інформацією означає володіння реальною владою, тому особи, причетні до неї, часто прагнуть її приховувати, щоби згодом на ній спекулювати – адже нестача інформації дезорієнтує будь-яку господарську діяльність. Щоправда, точно так сама її дезорієнтує і надлишок інформації, тому завжди необхідно уміти відділити потрібну інформацію від непотрібної, корисну від зайвої.

Ключову позицію в інформаційній системі займає система опрацювання. Спочатку дані вводять в інформаційну систему. Потім вони проходять трансформацію, або процес. Процес охоплює різні форми маніпулювання даними й аналізу (такі як класифікація, сортування, підрахунок, підсумки), які трансформують дані в інформацію. Інформаційно-процесійні системи також, як правило, використовують склад даних або їх акумулювання. Вихід даних – це звіти, документи, інші системні кінцеві показники, які постачають необхідну інформацію для рішень і контролю виконання намічених завдань.

Таким чином, інформаційна система може бути визначена як набір процедур, таких, як процес, збір і переробка інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю. Інформаційні системи не обов'язково мають бути комп'ютеризовані. Але тут увага зосереджена саме на комп'ютерних інформаційних системах, тобто йдеться про інформаційні системи, що передбачають використання комп'ютерів.

Для задоволення потреб різних організаційних рівнів і функціональних сфер управління є п'ять головних типів інформаційних систем: діловопроцесійні; офісні автоматизаційні; управлінські інформаційні системи; системи підтримки рішення; системи підтримки виконання рішень.

Багато організацій, особливо великих, можуть мати різні бази даних для окремих потреб, таких, як бухгалтерський облік, людські ресурси. Зусилля спрямовують на створення систем, які можуть збирати інформацію з різних баз даних. Науково-технічний прогрес і динаміка зовнішнього середовища змушують сучасні підприємства перетворюватися на дедалі складніші системи, для яких необхідні нові методи забезпечення керуваності.

Ефективна діяльність сучасного підприємства можлива тільки за наявності єдиної корпоративної системи, що поєднує керування фінансами, персоналом, постачанням, збутом і процес керування виробництвом. Такі системи почали розглядати як засіб досягнення основних цілей бізнесу: поліпшення якості продукції, котру випускають, збільшенні обсягу виробництва, займання стійких позицій на ринку і перемоги в конкурентній боротьбі.

Вимоги, запропоновані до корпоративної інформаційної системи, не залежать від форми власності та сфери діяльності підприємства, а її програмні модулі повинні відповідати бізнес-процесам, функції автоматизованих робочих місць (АРМ) – посадовим обов'язкам співробітників. При виборі програмно-апаратних платформ і окремих бізнес-додатків необхідно застосовувати несуперечливі технології, дотримуватися єдиної технології експлуатації та обслуговування системи. Крім цих ключових вимог, є ряд загальних технічних вимог для будь-якої інформаційної системи: швидкодія; надійний захист від несанкціонованого доступу до даних і реєстрації дій персоналу; зручний користувальницький інтерфейс робочих місць; можливість масштабування і розвитку системи; інтеграція з модулями системи передачі даних; можливість конвертації даних з додатків, котрі використовували у минулому, в нову систему; висока надійність роботи [4].

Основу нової інформаційної (безпаперової) технології, за якої застосовують ПЕОМ, становлять розподілені системи сучасної обчислювальної техніки, приязне програмне забезпечення, розвиток комунікацій, безпаперове (тобто екранне) видавання опрацьованої інформації користувачам. Користувачеві, який не є програмістом, надана змога прямого спілкування з ПЕОМ за допомогою діалогового режиму. Програмно-апаратні засоби (бази даних, експертні системи, бази знань), якими забезпечується ПЕОМ, створюють зручність у роботі, дають змогу не тільки автоматизувати процес зміни форми та місця розміщення інформації, а й змінити її зміст. Сучасні ПЕОМ не викликають інформаційну продуктивність, але надають фахівцеві змогу підвищити продуктивність праці шляхом збіль-

шення обсягів робіт, яку він виконує індивідуально.

Таким чином, нова інформаційна технологія є не що інше, як сукупність автоматизованих процесів руху (каналами зв'язку) та опрацювання інформації тієї чи іншої предметної галузі (або їх сукупності), що видається користувачеві на екран ПЕОМ. Вона може бути впроваджена на об'єкті управління, як свідчить практика, двома способами; в локальні інформаційні структури, що базовані на адаптації нової інформаційної технології до діючої організаційної структури, на удосконаленні докорінним чином діючої організаційної структури управління.

Перший спосіб впровадження нової інформаційної системи орієнтований на діючу організаційну структуру управління. При цьому ступінь ризику від впровадження цієї технології зводиться до мінімуму, позаяк затрати незначні й організаційна структура не змінювалася. Другий спосіб спрямований на принципову зміну організаційної структури управління в бік її удосконалення. Однак для обох способів принципово змінюються методи використання обчислювальної, периферійної та організаційної техніки: замість централізованого впроваджують децентралізований збір і первинне опрацювання інформації, тобто ці процеси наближаються насамперед до місць, де виникає і використовується первинна (фактична) інформація. На практиці та в літературі ці методи використання одержали назву розподілених обчислювальних систем, в яких поряд з централізованим опрацюванням інформації на великих і середніх ЕОМ застосовують децентралізоване, тобто розосереджене (розподілене) опрацювання інформації з використанням мікро-ЕОМ (ПЕОМ).

Сучасні інформаційні системи дають змогу створювати єдине інформаційне середовище в організації (фізичну основу якого становлять інтегровані комп'ютерні мережі та системи зв'язку), яке допомагає у динаміці супроводжувати та координувати як внутрішню, так і зовнішню діяльність. Зокрема, такий підхід охоплює технічну, організаційну та методологічну інтеграцію таких базових напрямків управлінської діяльності, як виробничу, організаційну, маркетингову, фінансову, бухгалтерську, кадрову та проектно-конструкторську. Інформаційні ресурси розміщують у розподілених базах даних, які працюють у полі єдиних протоколів і правил під керівництвом адміністратора даної мережі.

Для прикладу всю бухгалтерію проводять за допомогою прикладної системи 1С: ефективно застосовують системи електронного зв'язку з банком – система «клієнт-банк», яка встановлена з усіма основними банками, котрі приймають платежі в споживачів підприємства, та основним обслуговуючим банком. Облік матеріалів, що надходять на підприємство, здійснюють також за допомогою програмного забезпечення 1С.

Обліково-аналітична інформація є основою для прийняття рішень з організації, планування та регулювання господарської діяльності підприємства. Особливості облікової інформації залежать від видів обліку (оперативний, бухгалтерський, статистичний); форми бухгалтерського обліку (таблично-автоматизована, діалогова, безпаперова); від джерел і методів формування змінної та умовно-постійної інформації й алгоритму їх машинного опрацювання. Облікові дані відображають фактичний стан виробничо-господарської діяльності підприємства і є інформаційною моделлю виробництва. Крім відображення справжнього стану об'єкта, на облікову інформацію покладена й ретроспективна функція, що потребує тривалого зберігання цієї інформації (у вигляді форм бухгалтерської звітності).

Опрацювання табличної інформації забезпечують засобами електронних таблиць (Excel, Quattro Pro, Lotus 1-2-3 у сучасних версіях) та організацією реляційних баз даних з використанням систем управління базами даних (СУБД): FoxPro for Windows, Access, Informix, Oracle. Табличні процесори сприяють виконанню традиційних розрахунків, пов'язаних з маніпулюванням даними рядків і граф, завдяки наявності вбудованих функцій, а також дають змогу виконувати спеціальні аналітичні розрахунки теж. Передбачено функцію експорту-імпорту даних з формату електронних таблиць у бази даних, і навпаки [3].

Чільне місце у відображенні результатів аналітичних розрахунків належить графічній формі, яка дає наочне й концентроване уявлення про динаміку процесів, функціональні залежності між двома та більше факторами економічного аналізу, сприяє виявленню тенденцій і закономірностей. Графіки різних видів будують за допомогою електронних таблиць, окремих текстових процесорів або спеціального програмного забезпечення. Аналітик може користуватися графічною інформацією, що є результатом розв'язання аналітичних задач на підприємстві або надійшла з зовнішніх джерел. Сучасні засоби оргтехніки з відповідним програмним забезпеченням уможливають використання зовнішньої графічної інформації.

Текстова інформація – найменш формалізована форма відображення інформації. Переважну більшість такої інформації не фіксовано на машинних носіях, певна її частина перебуває у базах даних. Для її формування в електронному вигляді використовують текстові процесори Windows Word. Текстові файли не підлягають автоматизованому опрацюванню (наприклад, пошуку та групуванню даних, видачі інформації на запит). Використання Web-технологій забезпечує організацію, ведення і

дальше використання баз даних у вигляді гіпертексту. Гіпертекстова технологія дає користувачеві змогу переміщуватися від одних об'єктів інформації до інших з урахуванням їхніх змістових і семантичних зв'язків.

Серед основних тенденцій розвитку сучасних інформаційних систем менеджменту можна відзначити такі: створення єдиного об'єднаного інформаційного середовища в організації; створення тісних інформаційних горизонтальних та вертикальних зв'язків усередині організації для обміну інформацією; конвергенція та інтеграція спеціалізованих інформаційних систем; можливості доступу до зовнішніх джерел інформації; впровадження інтелектуальних творчих засобів опрацювання інформації.

Упродовж останніх десятиріч управління у найрозвинутіших країнах переводять на творчі інформаційні технології нового вищого рівня, які характерні двома важливими особливостями:

- по-перше, можливістю переробки і використання інформації у вигляді знань, тобто змістовної взаємодії з об'єктом і соціальним середовищем.

- по-друге, інформаційно-динамічні технології охоплюють увесь інформаційний цикл – від матеріально-енергетичних і трудових затрат на створення інформаційних ресурсів до закінчення їх використання з метою переведення об'єкта в новий стан.

На відміну від попередніх рівнів розвитку інформаційних технологій, які становили лише керуючу частину кібернетичної системи, не звертаючи уваги на об'єкт, інформаційно-динамічна технологія охоплює всю конкретну систему (організацію, підприємство, об'єднання). Власне, це є основною причиною, чому сучасні інформаційні технології радикально перетворюють різні сфери людської практики. Творчі системи (Creative System) – це розраховані та спроектовані за принципами соціальної інженерії “машини”, які практично знімають обмеження на природні (фізіологічні та історичні) межі “інформаційної продуктивності” людини і посилюють творчу міць людського інтелекту на кілька порядків.

Оснащення інформаційними технологіями дає змогу економити управлінські та інші витрати, значно підвищує ефективність проектно-конструкторських робіт, забезпечує ефективне планування. В той же час упровадження інформаційної системи менеджменту приводить, як правило, до синергійного ефекту в успішній діяльності організації за рахунок підвищення ефективності управління, викликаної конвергенцією використаних інформаційних технологій.

Доступ до інформаційних продуктів відбувається через комп'ютерну мережу і регламентований правилами та нормативами даної організації. Крім цього, інформаційні технології забезпечують динамічну координацію дій за рахунок сучасних засобів зв'язку та програмних засобів комп'ютерних мереж. Інформаційна комп'ютерна мережа організації може органічно під'єднуватися до всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет. Під'єднання можна здійснювати через відповідні шлюзи з регламентованим доступом до внутрішньої інформації. Таким чином, організація отримує прямий доступ до різноманітної інформації із широким за змістом спектром: від законодавчих актів до відомостей про стан на ринках сировини та готової продукції [1].

Комп'ютери і телекомунікаційні засоби, об'єднані в мережі, дають змогу миттєвого доступу до світових спеціалізованих баз даних практично з будь-яких місць Земної кулі. До основних причин швидкого розвитку мереж передачі належать, по-перше, можливість абонента бази даних вести з нею діалог, не виходячи зі своєї організації, по-друге, власники комп'ютерів можуть здійснювати інформаційно-обчислювальний сервіс, у т.ч. продаж за кордон своїх послуг. Завдяки мережам виникла реальна основа для вивчення інформаційної політики організацій і країн, яка в найближчі роки стане домінуючою частиною НТП [4].

В умовах постійного зростання клієнтської бази, обсягів операцій, попиту на нові високоякісні послуги та посилення конкуренції реформування і розвиток бізнес-проектів та інформаційних підсистем є дієвим інструментом підвищення ефективності діяльності підприємств. Тому постійно триває реалізація проектів удосконалення інформаційної системи та її покращення. Метою даних проектів є комплексна автоматизація управління основними процесами управління підприємством із застосуванням сучасного програмного забезпечення.

Інформаційні системи мають враховувати багато параметрів, що зумовлені зовнішніми та внутрішніми регламентуючими потребами. Наприклад, інформаційна аналітична система повинна містити сукупність інформаційних потоків; фінансову, управлінську, статистичну, податкову звітність та відповідне організаційне і технічне забезпечення формування звітності й аналізу.

Інформаційні потоки сучасного підприємства мають складну розгалужену структуру. Програмно-технологічний комплекс може забезпечити обмін з великою кількістю зовнішніх систем торговельно-інформаційних терміналів для передачі звітності й даних. Одним із напрямків розвитку інформаційних технологій на підприємствах є створення інформаційно-аналітичних систем. Нині, найбільшу автоматизацію обміну інформацією налагоджено з банківською системою. З урахуванням

того, що є велика кількість каналів послуг різного класу (системи "Клієнт–Банк" та „Інтернет–банкінг", аудіообслуговування, WAP та ін.), які потребують наявності багатьох інформаційних баз даних, створення структурованого інформаційного поля в інформаційно-аналітичних системах дає змогу поліпшити орієнтування в інформаційних базах даних та збільшити ймовірність прийняття правильного рішення [4].

Висновки. Розвиток інформаційних систем менеджменту дасть змогу здійснювати ефективне управління за порівняно незначних затрат, підвищити ефективність та якість обслуговування клієнтів, зменшити собівартість послуг, централізувати функції підтримання виробничих процесів, оптимізувати інформаційні потоки, облік і формування звітності, що, зрештою, забезпечить прозорість та ефективність управління підприємством. Отже, інформаційне забезпечення управлінців сприяє швидкому та високоякісному прийняттю рішень щодо виробничої, фінансової, збутової чи стратегічної діяльності підприємства.

Література

1. Антонов В. М. Сучасні комп'ютерні мережі. – К.:МК - Пресс, 2005. – 480 с.
2. Гребешков О. В. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства: інформаційні джерела та джерела їх задоволення / О. В. Гребешков // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С.205–208.
3. Дегтяр А. О. Інформація як атрибут державно-управлінської діяльності/ А. Дегтяр //Держава та регіони. Серія: «Державне управління». – 2010. – № 2. – С.14–18.
4. Пушкар З. М., Пушкар Б. Т. Інформаційні технології, як один із шляхів покращення роботи кадрового менеджменту // Матеріали міжнар. наук.-прак. конференції «Проблеми і механізми відтворення ресурсного потенціалу України в контексті євроінтеграції». Збірн. наук. праць Національного університету водного господарства та природокористування. – Рівне. – 2012. Серія: «Економіка». – Вип. 4 (60). – С.169 – 176 .
5. Старенька О. М. Інформаційне забезпечення системи оперативного управління підприємством //Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського. – 2013. – № 3 (59).
6. Файфура В. В. Роль інновацій в забезпеченні сталого розвитку / Сталій розвиток аграрно-індустріального регіону: передумови, загрози і перспективи досягнення: монографія за ред. А. І. Крисоватого, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – С. 49–52.